

Megjelenik mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 ft, félre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz. Klado-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASZATI NAPILAP.

Hirdetési díj: 31 hasábas garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. helyéig. — Hirdetéseket felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent Nyitlári cikkek:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők. — Előfizetéseket s hirdetési díjak a vidékről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

Társadalmunk bajai

különös tekintettel

az öngyilkosságra.

DOBRÁNSZKY PÉTER,

jog- és bölcsészettudor, kir. jogtanár.

I.

Nem regény az a rajz, melyre vállalkozunk, hanem szomorú, megrendítő valóság. Egy arcvonás korunk társadalmi állapotainak jellemképéből, melyet nem ok nélkül neveznek hypokritának. A regényt, de mely mégis igaz történet, elbeszéli ezer és ezer változatban a tarka élet.

Oh bár ne volnának ily regényei az életnek, melyek átfut mellekről és szétrobbantott agyvelőkről mondanak el rémtörténeteket! Az ily regények varázsa sirhalmok és oszlopok közé vezet, melyekben egy-egy remény van megkövülve. És a megkövülés szomorú folyamán napról-napra több reményt ragad el, félünk, hogy a társadalom utoljára egy nagy mauzóleum lesz és szoborra benne, a minnek élni és hatni kellene. Mintha a levegő tele volna golyóval és gyilkokkal, remegve kell várnunk a holnapot, melyben talánbennünket is nyakon ragad a dühögő dámon, hogy gyilkos kékjűzésének áldozatul ejtsen!

Tény ugyanis, hogy az öngyilkosság napról-napra nagyobb mérveket ölt; annál lesújtóbb, mert a legkeményebb fők elvesztik a rémes tények közepette lélekjelenlétüket és megrendült hittel vádolják be gyilkosnak a polgárisodást.

Azonban a ki tisztán akar látni, annak el kell személni a látszat csalékony üvegét dobni, és a külsőn leple megélt tapogatni meg a tényeket.

Az öngyilkosság talán olyan régi, mint az emberiség története. A „klasszikai” kornak ép úgy megvoltak a maga áldozatai, mint a mai „materialis” időknek. Az őz Cató, a ki hazája szabadságát nem akarja tulélni; Lucretia, ki az élettől, mely becsületét elrablá, menekülni kíván, vagy Brutus, nem azon véres áldozatok közé tartoznak-e, melyekkel az öngyilkosság démonának adózik az emberiség? Vagy nem jellemzi-e az a rég elhamvadt idők, hogy sokszor legtekintélyesebb történetíróik dicsőíték az öngyilkosságot? ¹⁾

Azt se mondja senki, hogy a modern civilizatio az öngyilkosság magvától különösen meg van termékenyítve, mert akkor kénytelen vagyok a Brahmanok, Chinaiak és Japánokhoz küldeni a tudatlanságot. Azoknál láthatja aztán kiki, hogy ott az öngyilkosság egyenesen a vallásosság kenetét hordja magán.

Mindazonáltal nem lehet eltagadni, hogy napjainkban valóságos ragályként dühög az öngyilkosság; mert a szemeink előtt álló tények bizonyítják megrendítő súlylyal, hogy az öngyilkosság minden európai polgárisodással bíró államban évről-évre nő.

Egy csontváz gúnyhatója viharzik át korunk légtengerén; arra, hogy rémes újat fenyegetőn emeli a könnyelmű kéjadászok tömege ellen, nem ügyel — úgy látszik — senki.

Hinc illae lacrimae!

A mindennapivá lett önmészárlás egyes eseteinél az irtózat és borzalom hidege fut át, de csak az első pillanatra; lassan-lassan hozzácsokunk a rémjelenségckhez, közönyöseké válunk, sőt az elvetemültebb szívek tréfákat és élceket szórnak, a mikor könnyeknek kellene hullani a vesztesség, a csapás miatt, az erkölcsi elfajulás áradó hullámai között. Az egyiknek nem tetszik a választott eszköz, izlése szerint a „lovag” melléhez golyó illik; a másik a „felmagasztalás” mellett van — az ég és föld között; a harmadik hullámfürdőben szeretne összekelni a halállal és így tovább!

Azonban a szomorú társadalmi jelenség mély és komoly figyelmet kér, mert társadalom-erkölcsi hatásában olyan, mint a rákkór, mely gyógyíthatatlan fogharapásokkal rágódik mélyebben és mélyebben az egész társadalmi élet szívkaráir felé. Annyi remény és hit, annyi tartozás és kötelesség dül halomra napokint az öngyilkok alatt!

A társadalmi nyomor felett összedugott kézzel kacagni bűnös kéj; párbajra kell hívni az erkölcsi kísérteteket, és férfias erővel elkergetni a „hívány ebet, mely csak csahol” és gyáván megfutamlík, mihielyt üzőbe vesszük. Ne hivatkozzék a férfi a „sors”—ra, mely nem ura, hanem szolgálja! Gyáva az, a ki az önvédelem zászlóját e szavakkal árulja el: „engem a sors legyőzött!”

Az öngyilkosság körül gazdag statisztikai buvárlatok vannak, ²⁾ melyek mindenekelőtt azon

szomorú tényt constatálják, hogy az öngyilkosság minden európai államban nőttön nő, annyira, hogy míg a népesség évenkénti átlagos növekvése 1.64 %-ot sehol sem halad túl, az öngyilkosság évenkénti gyarapodása 3—5.3 % közt hullámkzik. Így Franciaországban 1836—1851. időközben az öngyilkossági esetek 2340-ről 4454-re szaporodtak; Belgiumban 1836—1859-ig 189-ről 243-ra; Dániában 1836—1856-ig 241-ről 426-ra; Magyarországon 1851—1854-ig 239-ről 365-re, Erdélyben 1837—1854-ig 40-ről 90-re; az ausztriai birodalom német részeiben 1837—1861-ig 534-ről 829-re, Poroszországban 1836—1861-ig 1436-ről 2185-re; Bajorhonban 1844—1856-ig 300-ról 428-ra; Szász- királyságban 1836—1858-ig 214-ről 491-re; Hannoverben 1848—1858-ig 183-ről 232-re. ³⁾ Az európai államokban, főleg a germán népek törzshelyein felülrő nagyobbodás észlelhető. Minden államok között azonban Erdélyország— és Galiciában legnagyobb a növekvés, úgy, hogy az öngyilkosság fokozódóbb arányban nő, mint a népesség a legtöbb európai államban. 1856—62-ig számított átlag szerint egy millió lélekre következő öngyilkos esik:

Franciaországban	111.;	átlagos évi szapor.	3.3 %
Belgiumban	47—61.;	„ „ „	3 (?)
Anglia és Walesben	65.;	„ „ „	0.25 %
Dániában	276.;	„ „ „	1.9 „
Svédországban	71.;	„ „ „	1.4 „
Norvégiában	94—100.;	„ „ „	0.53 „
Lombardiában	15.4 %	„ „ „	0.81 „
Határörvidéken	31.8 „	„ „ „	0.52 „
Magyarországon	30.;	„ „ „	—
Erdélyben	36.;	„ „ „	4.6 %
Galiciában	45.;	„ „ „	3.7 „
Poroszországban	122.;	„ „ „	1.6 „
Szász királyságban	245.;	„ „ „	3.0 „
Ném. Ausztria	64.;	„ „ „	1.7 „

Az öngyilkossági módokra nézve pedig arról tanusodnak a tények, hogy az akasztás mind jobban terjed, úgy, hogy Franciaországban például 1835—1858 időközben a vízbeölés esetei 33.1 %-ról 31.6 %-ra súlyedtek, míg az akasztási esetek 29.9 %-ról 37.5 %-ra emelkedtek. Más államokban hasonlóan, így:

Víz, kötél, golyó és más eszk. által végezték ki magukat.				
Belgium	27.3 %	47.1 %	15.8 %	9.8 % (1840—1849)
Norvég.	22.3 „	64.2 „	4.9 „	8.6 „ (1846—55)
Dánia	20.8 „	68.9 „	4.9 „	5.4 „ (1845—56)
Szász kir.	22.7 „	62.4 „	8.7 „	5.7 „ (1847—58)
Württemberg.	21.3 „	68.0 „	2.6 „	7.6 „ (1846—60)
Baden	18.0 „	48.3 „	18.4 „	15.3 „ (1840—43)
Bajorh.	24.7 „	49.3 „	17.0 „	8.8 „ (1850—56)
Határörv.	66.0 „	38.7 „	45.8 „	9.5 „ (1851—)
Magyarh.	16.0 „	60. „	13.8 „	10.3 „ (1851—53)
Erdélyb.	10.6 „	73.2 „	10.3 „	5.6 „ (1852—54)
Galicia	8. „	78.6 „	7.9 „	5.0 „ (1851—54)
Ném. Auszt.	9.3 „	65.7 „	13.0 „	12.0 „ (1851—53)
Oroszorsz.	3.1 „	79.1 „	8.9 „	8.0 „ (1831)

Minden itt elősorolt államban határozottan tulnyomó szám használja a kötelet, az egyetlen Határörvidék kivételével. Némelyek e tényből a mindjában kialvó „lovagias érzület” hiányára hajlandók következtetni. Én azonban azt gondolom, hogy az, a ki a kétségbeesés az öngyilkosság örvényébe sodor, nem igen sokat törődik az eszközkhöz fűződő etiquetti és társadalmi fogalmakkal, hanem valamiből, ha már annyira van, a legegyszerűbb és legbiztosabb eszközt. Az azonban tagadhatatlan, hogy a Határörvidék a politikai szervezetében uráló katonai szellem miatt, mint fegyveres és hadi nép, természetesebb vonzalommal van a golyó általi harcziás halálnemhez.

A „Kol. Közl.” eredeti távsürgönye.

Bécs. Az Auersperg-miniszteriumnak örvendenek. A min. programm alkotmányos alaptól indul ki, de a lengyelekkeli kiegyezést nem zárja ki. Valamennyi Landtag fel fog oszlattatni.

Wagner: Gesetzmässigkeit in d. sch. w. m. H. főkép II. rész.

Legoyt: le suicide en Europe a franc. Akad. Séances et Travaux 1868. S. és 9. könyv. 271. I. Marc d'Espine: essai an. et crit. de statist. mort. comp. Paris 1858. S. 86—119. I. Lisle: du suicide... Paris 1856. Dufau: traité de statistique 298 I. David: Statist. Tabelwark 1858. Kayser: Statist. Tabelwark. Kopenhága 1847. Wappaeus: Bevölkerungstatistik. II. 472. 431 I. Löwenhardt: Über die Identität der Moral. u. Naturgesetze 1863. Salamon; A. Frantz statisztikai kézikönyve 1864. 66 I. Engel: a szász és porosz stat. hivatal folyóirataiban 1853., 80 I., 1862., 220 lap, és így tovább.

³⁾ Számadataimat főkép Wagner: Gesetzmässigkeit II. részéből és Oettingen: Moralstatistikájából merítem.

Legújabb táviratok.

Bécs, nov. 21. A reichsrath a „N. fr. Presse” szerint még karácson előtt egybehívati A tart.-gyűlések mind feloszlattatnak. A miniszteri névsor az eddigi megállapodás szerint emez: Auersperg A. elnök és honvédelmi miniszter, Lasser belügyér, Chlumetzki földm., Unger tárca-nélküli, Glazer igazság, Stemayer közokt.-miniszter a pénzügyi és keresk. tárcákra nézve még nincs megállapodás. — Grocholvszki maradása végett alkudozások folynak.

Miután délelőtt egy minisztertanács tartott, este hat óra ujjb minisztertanács hivatott egybe. E közben Andrassy állítvány közölte ő felségével a pártértekezlet eredményét.

Zágráb, nov. 20. Bécsben értekezések folynak a nemzeti pártvezérek és Lönyay gr. bizalmi férfai között. Az alkudozások alapjára nézve már megállapodásra jutottak. Mindkét fél komolyan törekszik az egyetértés valószínűsítésére. — Az unionista gyűlésre elég szép számmal jelentek meg, a tárgyalás és a határozatok azonban titokban tartattak.

Berlin, nov. 21. A király nov. 26-ára általános katonai gyásznapot rendelt.

Páris, nov. 21. A francia lapok nagy része rokonszenvét fejezi ki Oroszország iránt, s az azzal való szövetséget a jövő szükségének tartja.

A reáltudományok és reáliskolákról.

II.

Nagy jelentősége van a reáltudományoknak azért is, mert általuk anyagi érdekeink s így közvetve a népek jóléte nagy mértékben előmozdittatik, a népek jóléte a polgárok anyagi jóléte nélkül chimaera a gyakorlati életben.

Angolhon üzlete és gazdasága virágzó állapotát, Belgium függetlenségét, nyugalmát ipará emelkedettségét azon honfiaink köszönheti, kik a reáltudományokat mívelve, azt a nép közös tulajdonává parkodtak tenni. Ha őszintén bevalljuk a fentebbiek igazságát mi is: akkor ebbeli céljaink kivételére szükségeltető eszközökről is kell gondoskodnunk. Mert nem volt elég a természettudományok, illetőleg reáltudományok ekkora befolyását az ipar s kereskedelemre csak felismerni, hanem szükség, hogy azok köztünk is testet öltsenek. Azaz: nem elég a tudósok egyedüli birtokába engedni át az elméleti s gyakorlati reáltudományokat, hanem a nép közös, kamatozó kincsévé kell azt tenni.

A gymnasiumokban e célból látogatják, kik később a szükséges szakismeretet választott életpályájukra — mely a jogi, orvosi, papi, tanári lehet — az egyetemen szerzik. Vagyis míg az illető szaktudományos pályát megkezdének, előbb éveken át kizárólagosan általános ismereteket szereznek, human kiképezettségükre fordítják fő gondjukat, szellemi tevékenységüket.

Számos oly életpályája van, melynek a tengerészet, bányászat, építészet, gépészet, mérnökség, kereskedelem, ipar és gazdaság, melyek szakembereiket kívált most sürgetőleg megkívánják.

Ezen pályákra sikerrel csak oly egyének léphetnek, kik mielőtt szintén a szakismeretet a bányászati-, gazdasági-, tengerészeti-, kereskedelmi-akadémiákon, műegyetemeken bevégezték volna, az általános tudományok mellett már a szaktudományra különösen előkészítették az alsóbb intézetekben.

E végre s a reáltudományok fejlesztésére, úgy a reáltudományoknak a nép közötti terjesztésére állítottak a reáliskolák mint alsóbb, s a fenérintett akadémiák mint felsőbb tanintézetek.

Magyarországnak egy műegyeteme van, a budai „József” műegyetem, melynek 5 külön osztálya van, u. m.: 1) a mérnöki osztály — 5 évi készülettel, 2) a gépészeti osztály — 5 évi készülettel, 3) a vegyészeti osztály — 2 évi készülettel, 4) kereskedelmi osztály — 2 évi készülettel, 5) mezőgazdasági osztály — 2 évi készülettel; összesen 52 tantárgy adatván ezekben elő.

A reáliskolák kiválólag az alsó- s középosztályu iparosok számára vannak rendelve, s az általános képzettség mellett a kézmű- s közpolgári mesterségek gyakorlására megkívánató ismereteket nyújtják; a műegyetem (polytechnikum) nemesak a közönséges iparüzésre, kereskedelemre, hanem a magasabb technikai vállalatokra megkívánató felsőbb tudományos készletet adja, s melyben már a természettan, a gazdaság és iparművellet megkívánató fő- és segéd tudományok egész terjedelmében, rendszeres összefüggésben tárgyaltnak.

A reáltanodák al- és felreáltanodákra oszlanak; az alreál 3 vagy 4 osztályu, a felreáltanoda 6 osztályt foglal magában. Az alreáltanoda nemesak előkészítést a felreáltanodára, hanem az alsóbb iparos körök számára önálló s bevégeztet képzettséget is nyújt. Az alreáltano-

dában a tudományok névszerűleg tárgyaltnak, míg a felsőbb osztályokban az oktatás, már tudományos alapon nyugszik.

A reáliskolák tantárgyai: Vallástan, [magyar nyelv és ügyiratok, német nyelv, mennyiségtan polgári és kereskedelmi, földrajz és történelem, természetrajz, természettan és vegytan, gépészet és építészettan elemei] szépirás, szabadkézi s mértani rajz.

Örömmel regisztrálhatjuk, hogy Királyhágón-tul a reáliskolák s ezek tanulóinak száma kivált a közlebbi években jelentékenyül szaporodik. Nagyon fáj nekünk az, hogy a királyhágón-inneui részeken ilyen magyar tannyelvű intézeteink nem voltak, sőt a mely volt is a székely nép e feletti tájékozatlansága miatt meg lett szüntetve. Most, vigaszt nyertünk felsőbb helyről, a mennyiben már két ilyes állami intézettel bírnak. Figyelmeztetjük ifjuságunkat, foglalják el a jelenleg kínálkozó kedvező tért: az új szakpályákra nem lehet őket eléggé biztatni, buzdítani.

„Virad! Haladjunk!”

Juhász K.

Az országházból.

r. A képviselőház nov. 20-ki ülésében lelkes éljenzések közt olvastatott fel Királynő ő felsége üdvözlése és köszönete melyet a képviselőház jó kívánataira főudvarmestere által levélben nyilvánított.

A benyújtott kérvények közt volt Tordamegye képviselő bizottmánya-e, melyben a központtól távol eső felső kerületre egy külön árvaszék fellállítására folyamodik.

Nagy vitára szolgáltatott alkalmat Binder meggyesszéki országos képviselő levele, melyben a ház elnökének felszólítására egyszerűen azt viszonzza, hogy a képviselőségről nem mondott le, mert a törvényszéki elnökséget még nem fogadta el s kérdés le teszi-e az előirt esküt; önmaga fog határozni majd ezután lemondását küldje-e be, vagy egyszerűen tudassa az eskü letételét. A vitában részt vettek Simonyi ki azt sürgette, mozdítsa el a miniszter bírói állásáról az olyant, ki a törvényhozás iránt tisztelettel nem viseltetik. Madarász azt hangsúlyozta, hogy mindazok, kik államhivatalért folyamodnak s ennek következtében kinevezetnek, tart-sák erkölcsi kötelességnek azonnal lemondani. Cserná-tony azt kérdi, miért levelez az elnökkel a képviselő, miért niucs helyén? Halász Boldizsár Bindert többé nem tekintí képviselőnek. Most felszólalt Ghyczy Kálmán constatlja, hogy Binder eddig még soha nem hallott módon sértette meg a parlamenti illetet. Az elnök szólítsa őt fel a házban való azonnati megjelenésre. Továbbá kiemeli, hogy Binder nem mondhatja azt, hogy a bírói állást még nem fogadta el, mert a kinevezett elnökök máz is működnek mint miniszteri biztosok a törvényszékek elhelyezése ügyében, — s kétségkívül ő is ép úgy, mint a többi elnökök felhivatott, a kinevezendő ülnökök iránt véleményes jelentést tenni; nem kétti tehát, hogy Binder mint activ elnök működik s így azon kijelentését, hogy az elnöki állást el nem fogadta, ki-játszásnak tarthatja. Különben nem levén barátja a rögtöni határozatoknak, Binder levele kinyomtatását, szétosztását és napi rendre tűzését indítványozza. A ház általános helyesléssel teszi magáévá Ghyczy indítványát.

Az ülés második curiosuma — Binder levele volt az első — volt Pavlovics István, interpellatiója: miért tiltá el a belügyér a Mileticsnek szánt ovatio végrehajtását. Nagy csodabogár ez a Pavlovics ur, azt hiszi, hogy a magyar parlament azon hely, hol a haza alkotmánya és egysége ellen izgató matadorok megünnepelésének jogosultságát vitatni helyén van; azt hisszük, majd megfelel neki a belügyér.

Bemutatott a ház november havi költségvetése, mely 78,713 frtban mutatja ki a szükségletet.

Folytatott az ipartörvényjavaslat tárgyalása; az ipar gyakorlásáról, a segédszemélyzetéről: (tanonczok, segédek, gyári munkások) szóló II. és III. fejezetben áment a ház a részletes tárgyalás nov. 21-én folytatott.

Végül ugyanezen napra (nov. 21.) napirendre tűzetett a telepitvényekről szóló törvényjavaslat függőben maradt 6 és 10-ik szakaszának tárgyalása.

A kolozsvárvárosi szerv. bizottság 20-as albizottságának munkálata.

(Folytatás.)

VII. Fejezet.

Iktató.

55. §. A városi törvényhatósághoz vagy a polgármesterhez címzett minden hivatalos irat, úgy a magánosok beadványai a fenálló gyakorlat szerint vezetendő jegyzőkönyvbe iktatandók.

A jegyzőkönyvet az ígató vezeti: ki köteles akár közvetlen, akár a polgármestertől átvett hivatalos iratokat és beadványokat külön-külön a beérkezés sorrendje szerint folyó számok alatt jegyzőkönyvbe iktatni és a kijelölt tisztviselőnek előiratokkal felszerelve jegyzék mellé átadni.

56. §. Az ügydarabokra a beadás évét, hónapját és napját feljegyzí, ha a feljegyzés a polgármester által nem eszközöltetett, mindenesetre azonban megjegyzendi

